

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan
Institutionen för handelsrätt

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

Joanna Johnsson

Kandidatuppsats
15 högskolepoäng

Handledare
Henrik Norinder

HARK11 kandidatuppsats i handelsrätt
Immaterialrätt

Vt 2011

Summary

We are surrounded by a society where the market is based on products with an appealing design, which attracts consumers into buying something, despite an absence of need. Design express who we are, at least what we want to be. Owning expensive designer clothes implicates status, as a result amplifying the fashion industry into a lucrative market for imitation.

The aim is to find out how something like imitation can, to some extent be legally accepted, and also the extent to which protection is therefore useful. Design protection Act and the copyright for artistic and literary works govern for the protection of fashion clothes. The whole is based on an assessment which means that two pieces of clothing under the Design protection Act is not going to be separated by an experienced user's eye, resulting in a relatively narrow scope of protection for fashion clothing. The scope of the registered garment lies in the assessment of the dispute, but this is too abstract to explain, but it protects against all imitations there within. Copyright arises, however formless but demands for distinctiveness as determined by a criterion, that works independently of each other shall not be recreated, so-called double-creation criteria. The requirements for eligibility for protection is high, making it adaptable for unregistered protection of fashion clothes, but still not exemplary when the amorphous protection only protects against pure imitations.

Fairly tight security and widespread copying activities allows that a renowned and interesting problem exist, primarily because obvious imitations always clash for honor and morality.

In order to understand why the industry and the law is built as it is, it requires a deeper understanding of fashion clothes development, problems and needs.

In conclusion, I find that despite a perceived "vague" protection, it seems inevitable in order to not impede the freedom of creation and keep the market in motion so that both a wider audience can consume trendy fashion clothes, and maintaining an active production without limiting and violate the serious designer.

Keywords; *Fashion clothes, imitation, Design protection Act, copyright for artistic and literary work.*

Sammanfattning

Vi är omgivna av ett samhälle där marknaden grundar sig på produkter med tilltalande design, vilket har till syfte att locka konsumenter att vilja köpa något trots uteblivet behov. Dyr design på kläder och modeprodukter talar om vilka vi är, åtminstone vilka vi vill vara. Att äga ett dyrt designerplagg innebär status vilket således gör modebranschen till en lukrativ marknad för efterbildning.

Syftet med uppsatsen är att utröna hur något så förekommande i viss rättslig mån kan vara accepterat och vidare i vilken utsträckning ett skydd således är användbart. Mönsterskyddslagen och *Lagen om upphovsrätt till konstnärliga och litterära verk* reglerar skydd för beklädningsartiklar. Helheten ligger till grund vid en bedömning vilket innebär att två stycken klädesplagg skall enligt mönsterskyddslagen inte gå att särskiljas av en kunnig användares öga, vilket resulterar i ett tämligen snävt skyddsomfång för modekläder. Skyddsomfånget för ett registrerat plagg ligger vid bedömning i tvist vilket dock är för abstrakt att förklara, men det skyddar mot alla efterbildningar som ligger därinom. Upphovsrätten uppkommer däremot formlöst men ställer krav på verkshöjd som avgörs genom ett kriterium, att verk oberoende av varandra inte skall kunna återskapas, s.k. dubbelskapandekriteriet. Kraven för åtnjutande av registrerat skydd är relativt höga för kortlivade produkter, vilket gör det oregistrerade skyddet anpassbart för beklädningsartiklar. Dock fortfarande inte exemplariskt då det formlösa skyddet bara skyddar en kortare tid mot rena efterbildningar.

Tämligen snäva skydd och omfattande efterbildningsverksamheter gör att ett omtalat och intressant problem föreligger, främst då uppenbara efterbildningar alltid skär sig för folklig heder och moral.

För att kunna förstå varför branschen och framför allt lagen är utformad som den är, så krävs en djupare förståelse för beklädningsindustrins utveckling, problem och behov. I slutsatsen finner jag att trots ett uppfattat vagt skydd, så förefaller det sig oundvikligt då man inte vill hindra det fria skapandet och hålla marknaden i rullning så att dels en bredare målgrupp kan konsumera trendigt mode, och dels hålla en produktion av nyskapande aktiv utan att begränsa och kränka seriösa formgivare.

Nyckelord: Modekläder, Efterbildning, Mönsterskydd, Upphovsrätt

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Ämne/Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	1
1.3 Metod och material	2
1.4 Avgränsning och disposition	2
2. Upphovsrätten.....	4
2.1 Bakgrund till modekläder som brukskonst.....	4
2.2 Hur skydd åtnjuts.....	6
2.2.1 Verkshöjd	6
2.2.1.1 Originalitet och självständighet.....	6
2.2.1.2 Dubbelskapandekriteriet.....	7
2.2.2 Skyddsomfånget för beklädningsartiklar	8
2.2.2.1 Upphovsrättens prioritetsrätt.....	9
2.3 Upphovsrättsligt praxis och utlåtande.....	10
2.3.1 Svensk form Opinionsnämnd.....	15
3. Mönsterskydd för kläder	17
3.1 Bakgrund för mönsterskyddet för modekläder	17
3.2 Hur mönsterskydd åtnjuts.....	19
3.2.1 Nationellt mönsterskydd	19
3.2.2 Registrerad gemenskapsformgivning	21
3.2.3 Oregistrerade skyddet.....	22
3.2.4 Nyhet och särprägel.....	23
3.2.5 Kritik mot mönsterskyddet för modekläder	24
4. Problematiken inom området	26
4.1 Efterbildningsproblematiken.....	26
4.1.1 Ekonomiska aspekter.....	27
4.2 Ändringar i mönsterskyddslagen angående intrång	28
4.2.1 Inspiration eller plagiat.....	30
5. Sammanfattning och slutsats	32
5.1 sammanfattning av uppsatsen	32
5.2 Slutsats	32

Förkortningar

ML	Mönsterskyddslag (1970:485)
URL	Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
PK	Pariskonventionen
EG	Europiska Gemenskapen
EG-FGF	Rådets förordning 6/2002 om gemenskapsformgivning
TRIPs	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
EU	Europeiska Unionen
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
NJA	Nytt juridiskt arkiv
NIR	Nordiskt immateriellt rättsskydd
OHIM	The Office for Harmonization in the Internal Market
Prop.	Proposition
PRV	Patent- och registreringsverket
RH	Rättsfall från hovrätten
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFO	Svensk Forms Opinionsnämnd
SOU	Statens offentliga utredningar
SFS	Svensk författningssamling

1. Inledning

1.1 Ämne/Bakgrund

Modebranschen tillhör en snabbt växlande marknad. Trend och modeinspirerade klädesplagg har i regel mycket kort ekonomisk livslängd till följd av kollektion och säsongsväxlingar. Då det föreligger en form av hysteri kring att ha det senaste som de stora modehusen presenterat på förhandsvisningar som det senaste modet, så speglas en utmärkande inspiration i lägre modekedjors intillkommande kollektioner. Då en abstrakt gräns råder mellan inspiration och plagiat så är det vanligt förekommande med kläder ute på marknaden som för ett konsumentöga emellanåt är svåra att särskilja.

Det som gör formgivna kläder intressanta ur ett juridiskt perspektiv är att de länge varit undantagna ett rättsligt fungerande skydd, vilket kan tolkas oskäligt då mode och skapande av kläder är många gånger minst lika mycket konst och grundar sig egentligen på samma förutsättningar som annat nyskapande.

Undersökningen i uppsatsen kommer således att behandla hur mönsterskyddet och upphovsrätten tillgodoser modekläders skyddsbehov, och vidare hur förutsättningarna gör det möjligt med nästintill identiska kläder på marknaden trots en reglerad lag, då det emellertid ur en konsuments aspekt inte går att särskilja.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att få förståelse och ett svar på hur nästintill identiska efterbildningar, i den utsträckning som påtagligt föreligger, kan vara juridiskt möjligt. Då det ständigt uppmärksammas så fort en liknande kollektion eller plagg förekommer i lågprisbutikerna som nyss presenterat av ett större modehus, skapas en debatt hos konsumenter hur det rättsligt kan förefalla sig acceptabelt. Eftersom lagen är utformad så att en kunnig användares intryck är avgörande vid en helhets bedömning, uppstår en diskussion ur konsumentaspekt då deras intryck inte förefaller sig liknande. Därför finner jag det intressant att ge svar till dem som inte har den grundläggande kunskapen att förstå skillnaden mellan inspiration och plagiat, varpå min frågeställning;

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

Hur kan det lagligt florera nästintill identiska kläder på marknaden, vilket ur konsumentavseende går att koppla direkt till en känd designers senaste kollektion?

1.3 Metod och material

Jag har använt mig av juridisk metod där avgöranden och utlåtanden av Högsta domstolen utgör en viktig grund i uppsatsen. Vidare har lagen och förarbeten i form av propositioner och förordningar varit till hjälp i metoden att förstå utformningen av gällande rätt samt skapa en förståelse för vad problemet är och varför problematiken fortfarande till viss del består. Förutom den juridiska metoden har jag vidare använt mig av doktrin som innehållt information gällande beklädningsartiklars plats i upphovsrätten samt mönsterskyddets inflytanden i formgivningbranschen, dessutom har enstaka yttranden från Svensk Form Opinionsnämnds behandlats i uppsatsen. Emellertid har doktrin varit begränsad till nutida problematik där EU-direktiv har påverkat åtgärningsproblemet mot intrång. Dessutom har nutida nationella tvister varit begränsade då dessa oftast hanteras genom varningar istället för tidskrävande processer i domstol där ett diffust skydd ligger till grund.

För att kunna bilda en uppfattning om hur skyddet uppfattas i dagens modebransch så mejlkorresponderade jag med couture designern Lars Wallins assistent.¹ Informationen jag erhöll var värdefull och haft stor betydelse i uppsatsen då den i stort sett har svarat på min frågeställning samt överrenstämmt med gällande rätt och uppfattningen i doktrin.

Jag har försökt värdera mina källor utifrån den kunskapen jag förfogar över och därifrån på ett källkritiskt sätt värderat informationen som tagits med i uppsatsen.

1.4 Avgränsning och disposition

Då uppsatsen är begränsad så har jag valt att enbart behandla rättsproblemet utifrån nationell rätt, emellertid kommer nödvändig internationell information tas in då europeiseringen haft betydelse för rättssystemet. Jag kommer inte heller hantera andra skyddsformer för modekläder så som varumärkesrätt eller marknadsrätt som i viss utsträckning är tillämbart.

Uppsatsen är uppdelad i tre kapitel som stegvis är kopplade till varandra. Upphovsrätten som behandlas i första kapitlet utgjorde från början ett grundläggande skydd för beklädningsartiklar då det kategoriseras som brukskonst, och vid 1900 talets början

¹ Mejlkorrespondensen skedde 110428 med Lars Wallins assistent.

Inledning

ansågs inte ett vidare skydd vara erforderligt. Vidare diskuteras i andra kapitlet det mönsterrättsliga skyddet som senare skulle ge beklädningsartiklar en ny chans i rättssystemet genom ett mer anpassat skydd. Då problem föreligger så hanteras initialt i det tredje kapitlet problematiken på området och vad som således gör det möjligt att hitta nästintill identiska klädesplagg ute på marknaden. Vidare diskuteras rättssystemets hantering av problematiken, där EU-direktiv har verkat proaktivt genom skärpning av ändrade sanktionsbestämmelser vid intrång i ensamrätter. Avslutningsvis ges en uppfattning av en som är verksam i branschen, så att genom en bredare helhetsbedömning av området kunna fastställa slutsatsen.

2 Upphovsrättsliga skyddet

2.1 Bakgrund till modekläder som brukskonst

Den första svenska lagen för konstnärsskydd år 1867 var helt uteslutande skydd för brukskonst som vid den tidens konstindustri benämndes konsthandverk. Lagen för tiden framhöll istället att hantverkare och fabrikanter fick använda konstverk som förebild vid tillverkning av prydnader på husgeråd och dylikt. Anledningen till att den svenska konstindustrin vid tidpunkten inte efterfrågade en radikalare förändring i lagstiftningen som ett efterbildningsskydd torde enkelt kunna bero på att det inte fanns ett behov.

Lagen stramades emellertid åt 1897 då man erkände att konsten missgynnats av den dåvarande regleringen och införde i utbyte, *Lagen angående rätt att efterbilda konstverk* vilken innebar att konstverk och nyttighetsföremål inte utan tillstånd fick efterbildas i samma konstart som originalverket. Behovet av ett vidare skydd tog sedan fart när den industriella tillverkningen gjorde det möjligt att billigare plagiera formgivna bruksartiklar.²

Diskussionen huruvida alster med praktiska och funktionella värden inte var konst som uppstod nationellt diskuterades även i andra europeiska länder. Detta resulterade i att man internationellt hade en konferens i Berlin med syfte att försöka revidera brukskonstens dåvarande upphovsrättsliga skydd av 1886 års Bernkonvention. I lagstiftningsarbetet till lagförslaget för ny konstverkslag 1919 beslutades dock att brukskonst tillsvidare skulle lämnas utanför det konstnärliga skyddet, för att senare utröna hur det upphovsrättsliga skyddet för brukskonst skall utformas. Lagen *om rätt till verk av bildande konst* kom till följd därav som framhöll att brukskonst inte skulle erhålla konstnärligt skydd. Omvändningen för skydd av brukskonst kom senare genom lagändring 1926.³ Dock var beklädningsartiklar undantagna detta skydd då motiveringen löd, ”att denna näringsgren för sin tillverkning av såväl textiler som beklädnadsartiklar var beroende av utländska förebilder och att följa modets växlingar i de på detta område ledande länderna, varvid ett efterbildningsskydd skulle beröva dem tillgången till dessa.”⁴

² Nationalmusei- utställningskatalog nr. 649 Stig Lindberg, s. 2f.

³ SFS 1926:71

⁴ Prop. 1926:2

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

Det brukskonstskydd som då trädde i kraft 1926 angav att alster som genom ”*individuell formgivning syftar till estetisk verkan*” kunde endast åtnjuta konstnärligt skydd.⁵ Man menade att föremål som inte skapats i form av konstnärlig personlig särprägel inte heller kunde erhålla något vidare upphovsrättsligt skydd, då således helheten låg till bedömning mellan alstren vid en eventuell intrångsbedömning. Samtidigt ställde lagstiftningen för brukskonst snäva krav gällande skyddstiden som förhållandevis hade ett kortare skydd, vilket någon större hänsyn inte tyckts ha tagit till brukskonstnärens behov av skydd för sitt konstnärliga skapande, utan reglerades främst utifrån industrins behov av skydd mot illojala efterbildningar.

Uppfattningsvis så har brukskonstens rätt till skydd ändrats avsevärt under 1900-talets början som till slut även kom att omfatta skydd av funktionellt betingade verk. Trots fastställande av 1926 års lag fortsatte man att resonera kring vad som de facto var skyddbar originell brukskonst. Därav tillkom en statlig utredning kring ett mer effektivare skydd för brukskonst nationellt som internationellt. Det förelåg en viss svårighet i att särskilja vad som avsåg självständiga och originella verk, vilket man utredde och fastställde, att det inte gick att bemästra denna problematik genom lagstiftning. Det kom till att missgynna verk som inte ansågs uppnå originellitet vilket således kom att sakna skydd, detta gjorde att man efterfrågade en uppluckring på definitionen *originellt*. Istället för att göra en åtgärd i upphovsrätten så anförde man att ändringen skulle tillkomma genom en reform av mönsterlagstiftningen och härmed skulle verk närstående till originellt uppbära ett skydd.⁶

I samband med mönsterskyddsutredningen år 1961 tittade man även närmare på det upphovsrättsliga skyddet för brukskonst, då man i 1960 års nya upphovslag inte gjort några ändringar gällande brukskonst eftersom de likartade frågorna av skydd i mönsterlag så som upphovsrätt borde utredas gemensamt. Man diskuterade åter igen skyddstiden då tillkomsten av många bruksverk innebar kostsamma investeringar. För att det skulle anses lönsamt att göra dessa utan att marknaden senare överöstes av plagiat utan tillkomstkostnader så menade bl.a. upphovsmännen att en längre skyddstid måste ses över. I samband med den nya mönsterskyddslagen 1970 reviderades skyddstiden i upphovsrättslagen som innebar att brukskonst slutligen erhöll samma skyddstid som andra verk, detta dock inte helt utan undantag som innebar ett förhöjt krav på originalitet för brukskonst. Upphovsrättsligt skydd skulle endast ges till alster som fått en sådan konstnärlig gestaltning att samma produkt inte skulle kunna skapas självständigt och oberoende av det andra verket. Detta var utgångspunkten för det så kallade dubbelskapandekriteriet.⁷ Kraven för originell formgivning lättades åter igen upp när mönsterskyddet inte lyckats skydda brukskonst på det sätt som önskats. Detta tills en revolution inom efterbildning av brukskonst kom på 1990 talet som höjde kraven igen då HD konstaterade i målet NJA 1994 s.34 (smultron) att naturalistiska och välkända

⁵ Nationalmusei- utställningskatalog nr. 649 Stig Lindberg s. 7, NJA II 1927, s. 181

⁶ SOU 1956:25, s. 176f.

⁷ Prop. 1969:168, s. 134f.

Upphovsrätt

komponenter så som smultronplantor uppgavs ha den självständighet och särprägel som krävdes för att ett textilmönster skulle uppfylla originalitetskravet för upphovsrättsligt skydd. I målet diskuterades även skyddsomfånget för mönstret vilket fortfarande var relativt begränsat.⁸

Det andra målet som har haft en betydande mening vad det gäller erkännande av skydd för beklädnings artiklar så som modeprodukter är NJA 1995 s.164 (tunikamålet) där ett stadgande gjordes att modeprodukter faktiskt kunde erhålla upphovsrättsligt skydd då mönsterskyddslagen inte kunnat ge det skydd som utvecklingen av modeskapande kläder i egenskap av brukskonst krävde.⁹

Formgivning/design av produkter och beklädningsartiklar under 2000-talet tar allt mer plats i samhället och de stadgande för upprätthållande av ett funktionellt skydd år 1926 skiljer sig till viss del från den efterfrågan av återgärder som krävs i modern tid. Brukskonst är således 2000- talets konstverk och typiskt för den är att formgivningen är en integrerad del av funktionen.¹⁰

2.2 Hur skydd åtnjuts

2.2.1 Verkshöjd

2.2.1.1 Originalitet och självständighet

Enligt 1 § 1 st. 6p URL ges brukskonst upphovsrättsligt skydd. Brukskonst är föremål som är tänkta att användas i det dagliga livet till mer eller mindre praktiska ändamål men som samtidigt är vackert utformade och estetiskt tilltalande. För att ett verk inom kategorin brukskonst skall kunna uppnå verkshöjd som är ett krav för erhållande av upphovsrättslig skydd, så krävs att verket uppnår den verkshöjd som originalitet och självständighet innebär. Originaliteten ställer krav på ett verks ursprunglighet och individualitet,¹¹ där upphovsmannen genom personlig prägel ger verket ett egenartat uttryck utan att denne själv rimligtvis är igenkännbar i sitt verk som således skulle vara oskyddbart, då stildrag, god smak samt fackkunskap inte ger något upphovsrättsligt skydd.¹² Med särprägel på ett verk åsyftar man följaktligen att alstret är ett resultat av personligt skapande från upphovsmannen själv. Det är svårt att beskriva vad som anses vara ett särpräglat verk då ordets innebörd är för abstrakt, men uppnås kravet så innebär det en ensamrätt för upphovsmannen att själv förfoga över verket. Dock kan tämligen banala och enkla alster anses inneha verkshöjd och därmed erhålla skydd då man i ett sammanhang tar hänsyn till helheten vid en intrångsbedömning.¹³ Upphovsrätten skyddar

⁸ NJA 1994 s.34

⁹ NJA 1995 s.164

¹⁰ Levin, M: Formskydd, s.24

¹¹ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 77

¹² Levin, M: Formskydd, s.291

¹³ Olsson, H: Upphovsrättslagstiftningen, En kommentar, s. 35

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

vare sig fakta eller idéer utan fungerar som ett formskydd som bara tar hänsyn till skapandets utformning.¹⁴ Vilket utgångspunkten för brukskonst i svensk rätt är, att skydd skall primärt erhållas genom mönsterskyddslagen (SFS 1970:485) då förutsättningen för erhållande av upphovsrättsligt skydd på brukskonstområdet är att *”produkten fått en sådan individuell och konstnärlig gestaltning att risken för samma produkt också skall framkomma genom annans självständiga skapande är obefintlig eller i varje fall mycket ringa”*.¹⁵

Som ovan nämnt har målet NJA 1995 s. 164 haft en betydande inverkan i hänseende till originalitet och självständighet, där Högsta domstolen konstaterade att klädesplagg som skapats och fått en sådan individuell och konstnärlig formgivning att de anses ha originalitet, skall få det upphovsrättsliga skydd som marknaden nu behövde. Syftet var därmed att förhindra allt för långtgående efterbildningar inom branschen. Man hänvisade i målet till en balans mellan olika sticktekniker och genom kombinationer mellan överdelen och den utsvängda kjolliknande underdelen ansågs tunikan ha den originalitet och individuella gestaltningen, att den erhöll upphovsrättslig skydd.¹⁶

Upphovsrättslagen gör det inte nämnvärt lätt att tolka benämningen originalitet men om man tänker sig en vanlig tröja med öppning för huvudet och två stycken tröjarmar så är det i lagens mening inte skyddbart eftersom det anses vara för banal brukskonst då i princip alla tröjor har dessa egenskaper. Resultatet av en sådan tröja är helt funktionellt betingade och för att få ett skydd måste helheten av tröjan ge ett annat intryck än just bara funktionen av den. Man kan som i ovan nämnda rättsfall göra en speciell stickning och mönster som gör den så säregen att ingen annan skulle kunna skapa den oberoende av första nämnda verket. Det är alla element tillsammans i en helhet på tröjan som skapar dess utseende som gör verket till ett originellt brukskostverk.

2.2.1.2 Dubbelskapandekriteriet

När man utvärderar vad som skall betraktas som skyddbart i upphovsrättslig mening så är utgångspunkten för gränsdragningen det kriteriet som departementschefen i förslag till mönsterskyddsutredning (SOU 1965:61) gjorde gällande. Att risken för oberoende dubbelskapande skall vara mer eller mindre utesluten, detta är det så kallade dubbelskapandekriteriet. Det vill säga att verk som kan skapas utan anslutning till varandra inte erhåller rättsligt skydd.

I 1969 års proposition angående brukskonst vill man skärpa kraven på individualitet och konstnärlig gestaltning i förhållande till vad som hittills gällt i praxis. Man menade att det var större risk för dubbelskapandet brukskonst än för andra så som bildkonst. Kravet på verkshöjd skulle vara så skärpt så att originaliteten skulle göra det nästintill omöjligt att

¹⁴ WIPO föredraget (WCT), Art 2

¹⁵ Prop. 1969:168 s. 135

¹⁶ NJA 1995 s. 164

Upphovsrätt

göra ett dubbelskapande av originalverket.¹⁷ I målet NJA 2009 s 159 yttrar tingsrätten att dubbelskapandekriterium torde kunna vara till hjälp när det gäller att avgränsa ett verks skyddsområde men det kan däremot inte i sig ge svar på frågan om kravet på verkshöjd är uppfyllt.¹⁸ Tingsrätten framför även i målet att bedömningen av vad som är upphovsrättsligt skyddsvärt kan emellertid inte enbart avgöras enligt bestämda kriterier utan detta kan variera beroende på bruksalstrets art samt tidens strömningar och värderingar. En samlad bedömning bör därför göras i det enskilda fallet. I samma mål säger HD med målet NJA 2004 s. 149 som referens, att dubbelskapandekriteriet kan vara till hjälp för att avgränsa ett verks skyddsområde och att bara för att inte dubbelskapande föreligger innebär inte det att kravet på verkshöjd är uppfyllt. I stället går det att göra motsatt bedömning om ett föremål oberoende kan dubbelskapas så är således kravet på verkshöjd inte är uppfyllt.¹⁹

2.2.2 Skyddsomfånget för beklädningsartiklar

I modebranschen finns idag en högre tolerans mot efterbildningar än i många andra branscher. Det upphovsrättsliga skyddet är delvis till för att täcka mer eller mindre identiska efterbildningar vilket gör att skyddsomfånget gällande funktionella former och enkla stilelement utgår relativt snävt.²⁰ Utgångsläget är att ju större originalitet desto större skyddsomfång har verket. Dock förhåller sig brukskonst tämligen begränsat vad det gäller variationsutrymme vilket resulterar i att helhetsintrycket därav blir begränsat vid bedömning av vad som anses originellt.²¹ Vad det gäller modepräglade beklädningsprodukter finns det en acceptans att betydande likheter i helhetsintrycket alltid förekommer. Det som karaktäriseras mode är just den legala efterbildningen som ett originalverk kommer få, man benämner dem som ”fair followers” vilket gör branschen konkurrensstark och hindrar inte heller den fria konkurrensen som skall råda på marknaden. Givetvis tolererar inte branschen plagiat där verk är alltför närgångna. För att intrång skall anses föreligga beror delvis på omfattningen av verkets skyddsomfång vilket vidare bestäms av den originalitet som påvisas. Som ovan nämnt, att beroende på hur hög originalitet som föreligger desto vidare skyddsomfång tillkommer upphovsrätten. I NJA 1994 s.74 finner man att smultronmönstret på tyget uppfyllde de krav på särprägel som krävdes då ”*Genom sin balans mellan färgintensitet, ytornas storlek och inbördes förhållanden samt avgränsningen i bildspråksdetaljer, har verket givits ett helhetsintryck som är originellt, konstnärligt individuellt och självständigt.*” Detta innebar att trots viss skillnad i detaljutformning mellan verken, då det andra verket inte gjort en ren avbildning, så hade första verkets skyddsomfång i följd av uppnådd originalitet utbredd sig så att det andra verket förblev osjälvständigt skapat och således utgjorde intrång. Man behandlade även skyddets omfång i RH fallet 1995:128 men kommer fram till att KRIS jackorna innehar verkshöjd och således är upphovsrättsligt skyddade, men dock säger

¹⁷ Prop. 1969:168 s. 135

¹⁸ NJA 2009 s. 156

¹⁹ NJA 2009 s. 174

²⁰ Levin, M: Lärobok immaterialrätt, s.182

²¹ Levin, M: Lärobok immaterialrätt s.182

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

man i avgörandet att på grund utav den relativt begränsade originalitet, så gör det skyddsomfånget tämligen begränsat. HovR förklarar i målet att ”*färgsättningen och användandet av geometriska former och streck inte är unikt i sig*” utan den särprägel som jackorna erhåller är på grund utav utnyttjandet av mönster och färg i kombination med jackornas tekniska lösning. HovR säger vidare att ”*mot denna bakgrund bör skyddsomfånget omfatta endast skydd mot - förutom direkt kopiering, sådana jackor som vid en helhetsbedömning företer påfallande likheter med KRISS jackorna.*”

Skyddsomfånget begränsas nästan på samma sätt i målet T 8982-05 om upphovsrättsligt intrång i fjällrävens dunjacka Dun Expedition. Även där fastställde hovrätten att jackan var ett resultat av en individuell och konstnärlig formgivning som hade verkshöjd och således erhöll skydd. Hovrätten menade att omständigheten att det estetiska syftet med formgivningen kom i andra hand då jackans funktion och kvalité diskuterats, utgjorde inte att jackan kunde erhålla ett upphovsrättsligt skydd. Skyddsomfånget för jackan är dock tämligen mycket snävt enligt HovR där man betonar att endast direkta kopior eller i det närmaste identiska efterbildning faller inom ramen för upphovsmannens ensamrätt. Att HovR ansåg att det förelåg intrång berodde således på att motsvarande jacka utgjorde en ren efterbildning av Dun Expedition.²²

Om intrång föreligger i upphovsrättslig mening är beroende på om intrångsgörande varit medveten om originalverket eller inte. Bedömning för intrång utgör en uppfattning av estetiska samt juridiska övervägande där den juridiska utmäter det skyddsomfång som gör upphovsrätten effektiv och den estetiska fastställer det som gör verket igenkännbart.²³

2.2.2.1 Upphovsrättens prioritetsrätt

Upphovsrätten utgör ingen prioritetsrätt vilket således innebär en bevisbörda hos rättighetsinnehavaren att påvisa att efterbildning skett av hans verk, då en tvist skulle uppstå.²⁴ Då detta kan vara påtagligt betungande för kärende så framförde HD i NJA 1994 s.74 angående textilmönster, att vid en framträdande likhet mellan det skyddade verket och det senare tillkomna som ansetts ha utgjort en påtaglig efterbildning av originalverket, så blir denne som påstått ha gjort intrång i den andres upphovsrätt skyldig att uppbära bevisbördan och därmed påvisa att alster framtagits självständigt och att någon efterbildning inte anses föreligga.²⁵

²² T 8982/05

²³ Levin, M: Lärobok immaterialrätt s. 172

²⁴ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt s.173

²⁵ NJA 1994 s.74

2.3 Upphovsrättslig praxis och utlåtanden

Avgöranden kring modeprodukter är en aning tunt på området vilket torde kunna bero på det tveksamma erkännande som just beklädningsartiklar influerade av mode har haft i upphovsrätten genom åren. Som tidigare nämnt så var Sverige ett importerande land av utländskt mode vilket gjorde att en tidigare efterfrågan för skydd mot efterbildning skulle istället ha hämma den svenska formgivningens branschen. Auktoritetskommittén som genomförde utredning för URL ansåg att beklädningsartiklar skulle skyddas genom upphovsrätt vilket då skulle utgöra ett förhinder mot efterbildning av originella verk i branschen.²⁶ Detta skulle således inte ha en hämmande effekt i den mån att eventuella konflikter och osäkerhet på marknaden skulle kunna uppstå.²⁷ Det framhålls även att ett högre krav på skyddsföremålets originalitet, självständighet och konstnärlig halt förutsätts vid skydd och att endast verkliga nyskapelse erkänns skydd.

Ett yttrande från Sveriges industriförbund i propositionen 1960:17, säger att det skulle kunna leda till praktiska svårigheter att avgöra vad som är skyddat på marknaden och att man således ”måste ta hänsyn till textil- och konfektionsindustrins speciella arbetsförhållanden med mycket stora mönstersortiment och med snabba säsong- och modeväxlingar” då domstolarnas sakkunskap som skall pröva tvister kring området är avgörande betydelse.²⁸ Oavsett så har det höga kravet på verkshöjd som beklädningsartiklar erhållits tagits fasta på i målet NJA 1995 s.164 (tunika) som öppnade upp det upphovsrättsliga skyddet för modeartiklar. I målet säger rättighetsinnehavaren till tunikan att hennes mönster utgör ett alster av brukskonst som åtnjuter skydd enligt lagen URL. Då ett annat bolag saluhållit tio tunikor som varit identiskt eller nästintill identiskt lika detta verk så ifrågasätts om oaktasamhet och uppsåt förelåg vid intrång i originalet. Svarande bestrider i målet och ifrågasätter den självständighet och originalitet av verket som upphovsrätten ställer för ensamrätt. I domskälen vidhåller man att upphovsrättsligt skydd för kläder är smalt för alstren av beklädningsartiklar som är påtagligt konjunkturskänsligt, men av utredningen till målet framgår att tunikans särdrag består i en balans mellan olika detaljer i sticktekniken samt i kombinationen mellan överdelen och den utsvängda kjolen. Rättighetsinnehavaren framhåller främst att trots fler hundra gamla sticktekniker så har hon använt sig av fyra speciella kombinationer av dessa som gör att tunikans form på den klockade nederdelen får en särskild siluett vilket gör den unik. En f.d. professor i konstfackskolan uppger att tunikan är ett resultat som erhåller verkshöjd vilket hon uttrycker att, ”vid skapandet har en medveten formgivningstanke förelegat. Dess särdrag består i balansen mellan olika detaljer i sticktekniken samt i kombinationen mellan överdelen och den utsvängda kjolen. Kanske skulle någon annan självständigt kunna komma fram till den klockade kjolen men då ej genom användning av samma tekniker.”²⁹

²⁶ Prop. 1960:17 s. 43

²⁷ Prop. 1960:17 s. 47

²⁸ Prop. 1960:17 s.47f

²⁹ NJA 1995:26 s. 169

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

HovR framhåller att många alster inom klädbranschen utgör tämligen enkla variationer av välkända modeidéer och omfattas således inte av något upphovsskydd. Man uttrycker dock tydligt, att med det sagt så skall inte alla beklädningsprodukter inom området fränkännas sådant skydd då både plagiat och efterbildningar inte är ovanligt inom klädbranschen. Huruvida fanns det nu ett uppenbart behov av skydd för dem som skapar produkter som mycket nära uppfyller originalitet samt självständighet, och som därigenom har ett betydande värde. Man ville nu skapa hjälpmedel för de formgivare som yrkesmässigt sysslar med klädskapande då de ekonomiskt undermineras av nuvarande behandling i branschen. Främst då de möjligheter för skydd som erbjöds av mönsterskyddslagen knappast täckte upp det behov av skydd som upphovsrätten begränsade beklädningsartiklar med.³⁰

Det som gör tunikan i detta fall så speciell är stickteknikerna som utgör plaggets siluett, vilket gör att risken för dubbelskapande kan anses vara tämligen minimal. HovR menar att trots denna teknik så krävs även att produkter av dessa slag uppvisar en ovanlig och personlig präglning av formgivning. Detta tillsammans är av betydande innebörd vid fastställande av skyddets omfattning. En individuell och konstnärlig gestaltning av plagg som gör det obefintligt eller i varje fall mycket ringa att samma produkt uppkommer självständigt av någon annan, bör vara kravet för erhållande av upphovsrättsligt skydd av brukskonst.³¹

HD framhåller en viktig detalj där man erkänner att formgivning av modevaror fått en allt större uppmärksamhet och betydelse vilket gör behovet av ett anpassat upphovsrättsligt skydd för originella formgivningsinsatser vid tiden, väl behövt. HD uttrycker dock att ”*det ligger i sakens natur att när det gäller modepräglade eller trendstyrda produkter som kläder får man acceptera betydande likheter i helhetsutseendet utan att dessa kan anses kränka formskyddet.*” Därav får skyddsomfånget anses vara så snävt att det endast skyddar mot mycket närgångna efterbildningar.³²

I domskälen framgår dessutom att mönsterskyddslagen inte gett det skydd åt produkter betingade som brukskonst såsom menats när lagen tillkom, och i synnerhet inte modeprodukter som har haft ett allt framträdande behov. Tveksamheten torde ligga i modevarors mestadels korta livslängd och brist på uttryck för faktiskt nyskapande som gjort erkännandet av upphovsrättsligt skydd tvivelaktigt.³³ Men i målet framkommer dock att ett starkt skäl att förhindra den efterbildningsverksamhet som pågår i branschen är även sett från samhällsaspekter. Man skall med hjälp av detta uppmuntra kompetenta och seriösa formgivare, dels eftersom föreningen SFO har avgett flera yttranden där man menat att olika originella och självständiga klädesplagg åtnjutit upphovsrättsligt skydd.³⁴

³⁰ NJA 1995:26 s. 170

³¹ Prop. 1969:168 s. 135

³² NJA 1995:26 s. 172

³³ NJA 1995:26 s. 172

³⁴ NJA 1995:26 s. 173

Upphovsrätt

HD anförde även att om man yrkesmässigt handlar med kläder så torde det åligga ett intresse att hålla sig uppdaterad angående växlingar och tendenser i modet. En detaljhandlare bör även vara uppmärksam och följa det mode och trender som löper efter en försäljningsperiod som i regel är i samband med mässor och visningar. Genom att följa modeskrifter och andra branschpublikationer så bör en kränkning av någon annans upphovsrätt vara mycket ringa då man borde fått kännedom om dessa, vilket således inte kan göra denne heller oaktsam vid skapande av kläder.

Vidare måste för den som yrkesmässigt handlar med kläder som kan antas vara upphovsrättsligt skyddade, inneha en undersökningsplikt i avseende att ta reda på huruvida det som köps in erhåller skydd eller inte. Dock konstaterar HD att denna plikt vid köp från välkända och etablerade tillverkare är något uttunnat. Desamma gäller vid direkt köp från en designer eller upphovsman, emellertid gäller det inte då en tillverkare aldrig företer sig något egentligt nyskapande, vilket man då torde skäligen kunna misstänka att denne sysslar med efterbildningsverksamhet.³⁵

Ifråga om skydd och skyddsomfång för mönster som avser att användas som dekorativa textilier, så ger NJA 1994 s. 74 (smultron) en viss vägledning. Mönstret återgav enkla element i en smultronplanta där bär, blommor och blad var naturalistiskt återgivna. Det unika i fallet är att idén med smultronplantan inte omfattar upphovsrättsligt skydd vilket inte heller motivets konkreta och bestämda form som skapats av naturalistiska och välkända komponenter gör. HD menar i målet att särprägel som skyddar ett sådant verk är upphovsmannens tillvägagångssätt att konstnärligt komponera och utnyttja de angivna elementen.³⁶ Smultronmönstret uppfyllde således de krav som krävdes för erhållande av rättsligt skydd. Skyddsomfånget skulle däremot vara tämligen begränsat med hänseende till dess originalitet.

Även i detta mål gjorde tingsrätten samt hovrätten en bedömning på verkens helhet, vilket kom att täckas av originalverkets skyddsomfång. Detta gör direkt kopiering samt all den framställning som till helheten förete sig liknande av det skyddade verket som upphovsintrång.³⁷ Högsta domstolen framhåller att upphovsrätten kan anses ge ett formskydd och att det skydd som mönstret erhåller omfattar inte själva motivet eller idén att avbilda detaljerna i verket utan den individuella och konstnärliga utformningen av mönstret som rättighetsinnehavaren åstadkommit. Då skyddsomfånget är tämligen snävt för smultronmönstret så omfattar det trots det, inte bara skydd mot direkt kopiering utan även mot mönster som ter sig liknande i sett till helheten, vilket första och andra instans i målet ansåg. Detta trots att motsvarande mönster hade andra skillnader såsom ” *bladen i de återgivna plantorna var körsbärsblad, ej smultronblad, att bären var grupperade två,*

³⁵ NJA1995:26 s. 174

³⁶ NJA 1994 s. 74

³⁷ SvJT 2004 s. 160

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

tre eller fem intill varandra, att bären var riktade både uppåt och nedåt, att bären saknade stjälkar och att bladen saknade sådana vita streck som förekom hos Smultron.”³⁸

HD menar efter det framförda att man kan ana en medvetenhet av smultronmönstret i vederbörande mönster men att detta ändock inte utgjort något intrång. Olikheterna i detaljerna är så stora så att smultronmönstrets skyddsomfång inte täcker det andra framställda mönstret och därmed ogillade HD hovrättens beslut och fastslår att inget intrång har skett.³⁹

Det finns andra uppmärksammade fall för skydd gällande beklädningsartiklar. Rättssystemet använder sig generellt av det utlåtande från HD som framkommer i målet ”tunikafallet”, men även av de i ”smultronfallet” då de gjort upphov till en förändring i brukskonstens rättsområde. Enligt praxis idag är den avgörande frågan huruvida det som är föremål för bedömningen har verkshöjd, dvs. om det har en sådan självständighet och individuell särprägel att det ska omfattas av det rättskydd som upphovsrätten innebär.

I ett senare avgörande gällande en upphovsrättsligt skyddad jacka ”Maja” av ett erkänt modeföretag, tvistas det om huruvida intrång föreligger. Den jackan som påstås göra intrång i ”Majas” upphovsrätt uppbar alla de karakteristiska element som just denne;

- A-form
- avsmalnande våder
- konformade fickstolpar
- en midjesöm som går i sicksack över plagget
- avtagbar, pälskantad huva⁴⁰

I ett avgörande om upphovsätt föreligger så utgår man nu ifrån de kriterierna som praxis upprättat angående alster av brukskonst. Domskälens i målet NJA 1995 s. 164 (tunika) ligger nu till grund för att ”sådana alster som enbart bygger på fackkunskap, god smak och enkla variationer av välkända modeidéer av mer rutinartad karaktär inte borde komma i fråga för upphovsrättsligt skydd.”⁴¹

Praxis framhåller även att alltför långtgående efterbildningsverksamheter skall försöka förhindras i den mån som det skäligen går, då det i modebranschen alltmera blivit ett problem. I domskälens till jackan ”Maja” betonar man att efterbildning av modekläder för tiden ”gör sig inte mindre gällande” nu än vid föregående dom, vilket således gör det fortfarande gångbart.

Kvinnan som skapade ”Maja” använde vid formgivningen en kappa som förebild vilken hon själv formgett. Elementen i jackan som ovan nämnt bl.a. A-linjeformen är sådana som funnits i formförrådet dessförinnan, vilket även dryftades om i målet NJA 1994 s. 74

³⁸ 1994:16 s. 76

³⁹ 1994:16 s. 81

⁴⁰ Mål nr T 16022 -06

⁴¹ NJA 1995 s.164

Upphovsrätt

(smultron), då man fastställde att en produkt som omfattar redan kända element inte är uteslutande för upphovsrättsligt skydd. Det som krävs då är att verket uppnår den särprägel och originalitet som brukskonstsskydd ställer.

I hovrättens domskäl framkommer dock en försäljningskatalog från åren innan jackan ”Maja” skapades. Följande modeller av jackorna i denne förfaller samma formelement som i ”Maja” vilka då menas ingå i det allmänna formförrådet vid den tidpunkten som vederbörande jacka hade skapats. Med det anförda fann hovrätten att jackan inte uppvisar den grad av individualitet och konstnärlig gestaltning som erfordras, dessutom är den sammansatt av enkla variationer av välkända modeidéer och erhåller således inte något upphovsrättsligt skydd, då kravet på särprägel inte bedöms vara uppfyllt.⁴² Detta med hänvisning till HD:s utlåtande i NJA 1995 s.164 (tunika).

En relativt ny tvist på området rör Fjällrävens Dun Expedition där indikationer på en utveckling gällande kravet på verkshöjd för modeprodukter föreligger.⁴³ Detta grundas på skillnaden mellan tidigare praxis och föreliggande fall. Intrångsgörande hävdade i målet att Fjällrävens Dun Expedition ser ut som vilken annan dunjacka som helst då den är präglad av rent funktionella lösningar så som fickorna och sömmarna. Dem anser även att upphovsrätten inte tillhör Fjällräven då ett annat märke, Monclers, var först med ”voluminösa” dunjackor.⁴⁴ Kärnan i målet är således om Dun Expedition motsvarar de krav som särprägel och originalitet stället för skydd. Grundaren till jackan hävdar att sett till helheten och de detaljer på jackan så som ”*de gula dragskorna med vita skinnbitar i huvan, midjan och nederkanten, färgerna (särskilt babyblue), den välstoppade fasta huvan, de två stora sidofickorna med två ingångar från två sidor samt resåren i ärmsluten, knappar för justering av vidden samt skärningen med söm över bröstpartiet*”, uppfyller kravet för verkshöjd. De poängterar att bedömningen av jackans utformning måste göras utifrån hur det såg ut i branschen när den skapades 1974 och inte jämföra med dunjackorna i tiden. Tingsrätten hänvisade till bl.a. NJA 1995 s.164 (tunika) i domskälen då målet gäller kläder som skyddas av brukskonst. Åter igen nämner man från ovannämnda dom att ”*alster som enbart bygger på fackkunskap, god smak och enkla variationer av välkända modeidéer*” inte kan erhålla upphovsrättsligt skydd. Med det menar tingsrätten att jackan är ”helt underkastad funktion och kvalitet” och uppfyller inte kraven. När man senare även jämförde med de jackor från Moncler som fanns under den tiden som Dun Expedition togs fram så konstaterade man att de detaljer som hade menat göra jackan individuell och konstnärligt utformad, saknade upphovsrättsligt skydd därför att det trots detta var ”*svårt att finna någon angörande skillnad i helhetsintrycket i rent estetiska hänseenden.*”

⁴² Mål nr T 16022–06

⁴³ Cederlund, K: Till minnet av Södra Roslags tingsrätt, s. 416

⁴⁴ http://www.brandeye.se/artiklar/bn1005_hart.pdf

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

Fjällräven överklagade till andra instans att ändra domen vilket den också gjordes. Vidare menade hovrätten att med HD:s utlåtande i åtanken (Tunika), så fanns det ett särskilt behov av upphovsrättsligt skydd för modeprodukter. För att det estetiska syftet med formgivningen kom efter frågorna om funktion och kvalitet, menar hovrätten att det inte gör ett verk uteslutet från upphovsrättsligt skydd. Dessutom är det detaljerna i Dun Expedition som gör att den skiljer sig och således gör den särpräglad och självständigt skapad. Hovrätten fastställer att jackan är upphovsrättsligt skyddad brukskonst och att direkta kopieringar eller närmast identiska efterbildningar ligger inom jackans snäva skyddsomfång.⁴⁵ Jackan som ifråga påstås göra intrång är uppenbart formmässigt en ren efterbildning då den även har benämnts ”Fjällräven copy” i branschen.

I hovrättens avgörande skymtar man bl.a. att samhällets intressen påverkar kravet för verkshöjd. Och just det faktum att trots den enkla formgivningen, förhindra någon som så uppenbart skulle annars få snylta på det stora kommersiella värde som Fjällrävens jacka representerade fortfarande efter 30 år från dess tillkomst, och som fortfarande är en sådan klassiker att den står över de växlingar i modet som kommer och går med trender.⁴⁶

Sedan föreliggande dom överklagats till Högsta domstolen så anfördes att det inte fanns skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt, förutom gällande den ersättningen av rättegångskostnader som förelåg.⁴⁷

2.3.1 Svensk Form Opinionsnämnd

Föreningen Svensk Forms Opinionsnämnd består av jurister och designers som utgör ett sakkunnigtorgan och som har till uppgift att objektivt utge yttranden angående upphovsrättsligt skydd för brukskonst. Yttrandena konstaterar om efterbildning kan anses föreligga i ett visst fall eller om en viss åtgärd strider mot god affärssed eller konstnärlig hederskodex.⁴⁸ Nämnden har även ansetts kunna yttra sig rörande mönsterskyddsfrågor i tvistemål.⁴⁹ I stadgar för SFO framgår i 3§ att enskild part så som domstol eller annan myndighet kan begära ett utlåtande. Sätt till formgivaren som enskild person torde det vara ett intresse att kunna få ett yttrande kring huruvida dennes verk når upp till kraven för upphovsskydd. Detta främst för att kunna utvärdera om framgång i en eventuell tvist föreligger.

Yttranden från SFO är flera hundra och har varit till betydande hjälp för många i deras proaktiva mål att förhindra plagiering och bevisning i domstol. Redan i propositionen till mönsterskyddslagen 1969:168, uttalar chefen för Justitiedepartementet att nämnden skall ”tillhandagå med uttalanden om huruvida förutsättningar föreligger för att bereda verk av brukskonst upphovsrättsligt skydd.”⁵⁰ Vilket således har gjort SFO till ett erkänt

⁴⁵ T 8982-05

⁴⁶ Cederlund, K: Till minnet av Södra Roslags tingsrätt, s 418

⁴⁷ NJA 2007 s. 571

⁴⁸ Stadgar för svensk forms opinionsnämnd, 2§

⁴⁹ Levin, M; Formskydd, s.305

⁵⁰ Prop. 1969:168 s. 136

Upphovsrätt

sakkunnigt organ att bedöma frågor gällande brukskonst. Utlåtanden har bl.a. gjorts i målet som innan benämns ”Maja”, där grundaren av jackan fick beskedet att den tillmätts verkshöjd av nämnden. Det gjordes dock när det inte förelåg en tvist och man hade således inte lagt någon vidare vikt eller utredning kring formförrådet till skillnad från hovrätten i målet.

I många fall åberopar rättighetsinnehavaren sakkunniga för att understryka hur formgivningen på klädesplagget är originellt och konstärligt skapat. I Tunikafallet gjorde en ledamot från Svensk Form Opinionsnämnd ett yttrande om tunikans utformning, där hon framhöll att de *”olika elementen hade kombinerats på ett originellt sätt.”*⁵¹I överläggande om dom beaktades hennes uttalande.

Olika av dessa icke-sekretessbelagda utlåtanden från år 2001 och framöver av SFO finns idag tillgängliga på juridikportalen InfoTorg Juridik⁵², där man enkelt kan söka och läsa yttranden som i regel följs. Expertuttalandena har stor betydelse i bevisningshänseende i domstol, då det i stort sett aldrig funnits en avvikande åsikt från nämndens.⁵³

⁵¹ 1995:26 s. 167

⁵² <http://www.svenskform.se/sv/node/32>

⁵³ Infotorg, Juridik samarbetar med Svensk Forms Opinionsnämnd 2009-09-07

3 Mönsterskydd för kläder

3.1 Bakgrund till mönsterskyddet för kläder

Rättssystemets första mönsterskydd som ursprungligen avsåg textilindustrin utvecklades under 1700-talet i Frankrike och England. Sverige hade även en förordning om mönster gällande sidentyger år 1753 som då inspirerats från det redan etablerade franska systemet. Nästa mönsterlag som kom i Sverige år 1899 *om skydd för vissa modeller och mönster*, var undantagen skydd för modeindustrins beklädningsartiklar då endast skydd för metallindustrin var fokuserat i lagen.⁵⁴ Men en bredare acceptans hade utvecklats mot skydd för brukskonst under 1900-talet och det fanns flera orsaker till detta, ett motiv sägs vara juridiskt pragmatiskt. Sverige hade således saknat fram till år 1970 en generell mönsterlagstiftning vilket nu inte ansågs rimligt att verk som visade viss form av individuell särprägel skulle vara utan skydd och fritt kunna efterbildas.⁵⁵ Mönsterskyddslagen trädde följaktligen i kraft år 1970 (SFS 1970:485) och hanterade då även mönsterskydd för modekläder. Inför lagens tillkomst fanns dock en tveksamhet mot att ge dessa trendstyrda formgivningar mönsterregistrering. Man ponerade att det skulle kunna brukas på ett illojalt sätt och föranleda problem på marknaden vilket således kom att hämma den fria konkurrensen.⁵⁶

I förslaget till nya mönsterskyddslagen yttrade departementschefen att lagen skulle avse att skydda sådan formgivning som ”*väl utgör ett nyskapande men som inte alltid når upp till den konstnärliga nivå som utgör villkor för skydd enligt upphovsrättslagstiftningen.*” I förhållande till föregående lag *om skydd för vissa mönster och modeller* innebar förslaget en betydande utvidgning av mönsterskyddet.⁵⁷

Den nya mönsterlagen, 1970:485, formades genom nordiskt lagstiftningssamarbete men det nordiska mönsterskyddet fungerade dock inte så som önskats och främst inte för kreatörer inom beklädningsindustrin. Den strängt formbundna registreringsansökan för mönsterskydd samt kravet på nyhet och väsentlig skillnad utgjorde hinder. Dels då den absoluta och objektiva nyheten som krav gjorde varje offentlig visning nyhetsförstörande och dels då registreringsprocessen ställde krav på förprövning innan godkänd

⁵⁴ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 333

⁵⁵ Levin, M: Immaterialrätten, en introduktion, s.72

⁵⁶ SOU 1965:61, s. 97

⁵⁷ Prop. 1969:168, s. 49

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

registrering.⁵⁸ Idag är mönsterskyddslagen helt präglad av europeiseringen och när den trädde ikraft kom nya stadganden att ingen skillnad mellan nyttomönster och prydnadsmönster skulle göras så som i exv. upphovsrätten där endast prydnadsmönster kunde skyddas vid tiden. Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG om mönsterskydd som trädde ikraft 2002 (vissa redan 2001) som styr de nationella lagarna gör fortfarande ingen särskilning på dessa mönster.⁵⁹ Detta innebär att ingen experthjälp behövs för att ta reda på gränsdragning mellan dem, och huruvida designen således är funktionellt eller estetiskt betingad.⁶⁰

Direktivet tillsammans med förordningen (EG) 6/2002 harmoniserade EU:s medlemsstaters mönsterskyddslagar och enligt fördraget har gemenskapen som mål att skapa en fastare anslutning, säkerställa ekonomiska och sociala framsteg samt att underlätta förbindelserna mellan gemenskapens länder och minska de barriärer som delar Europa. Dessa hinder mellan länderna som tros förhindra den fria rörligheten för varor ska bort, så att en inre marknad kan upprättas genom en tillnärmning av medlemstaternas lagar om mönsterskydd.⁶¹

Förordningen EG-FGF som trädde ikraft den 6 mars 2002 började med en omedelbar effekt gälla direkt från den dagen och omfattade det nya s.k. registrerade skyddet.⁶² I början av år 2003 blev det dock möjligt att registrera gemenskapformgivning gällande hela EU hos OHIM, detta är en självständig EU-institution där alla medlemstaterna är representerade.⁶³ Den nya EU-regleringen har inneburit en förändring då den grundläggande strukturen i lagen som är framställd enligt en ”design approach” tar mer hänsyn till mönstrets funktion på marknaden som ett viktigt marknadsföringsinstrument.⁶⁴ Mönsterlagen var innan uppbyggd på en ”patent approach” som innebar strängare formkrav och krav på nyhet och mönsterhöjd.⁶⁵ Detta gjorde den obrukbar på modeprodukter med en relativt kort livslängd till skillnad från den nya mer anpassade approachen för de egenskaper som motsvarar design.

Dagens upphovsrätt har dock ett vidare skyddsområde för kläder som brukskonst än vad som någonsin förelegat. Detta har medgivit att det registrerade mönsterskyddet inte behövs nyttjas i samma utsträckning av personligt präglad formgivning. Då de olika lagarna förhåller sig likartade angående formskydd så har en kumulation av dessa införts i 10§ 1st URL, som framhåller att dubbelskydd således är möjligt.

⁵⁸ Levin i NIR 1993 s. 12f

⁵⁹ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s.333

⁶⁰ Levin, M: Formskydd, s.320

⁶¹ 398L0071 Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 (1)

⁶² EG-FGF, Art 11

⁶³ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 334

⁶⁴ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 335

⁶⁵ Levin, M: Kommentar, Karnov till mönsterskyddslagen

3.2 Hur mönsterskydd åtnjuts

3.2.1 Nationellt mönsterskydd

Det finns idag tre olika tillvägagångssätt som kreatör att erhålla skydd för de alster man skapar. Ett är den nationella mönsterregistreringen som innebär att ett mönster kan komma att åtnjuta skydd endast här i Sverige. Ett mönster beskrivet i gällande rätt syftar på en produkts eller produkt dels utseende, d v s dess design i form av materialet, formen, konturerna, ytstrukturen, linjer eller färgen. Man skiljer inte heller mellan mönster vars formgivning är estetisk eller tekniskt betingad och vid en bedömning är helhetsintrycket främst av betydelse.

För att kunna få sitt mönster registrerat och således skyddad för ensamrätt enligt 1§ a ML, så skall en ansökan till Patent- och registreringsverket göras. Varför man skulle dra nytta av att skydda ett designat modeplagg är fördelen vid plagieringshänseende. Den som erhåller ett skydd och som finner någon annan göra intrång kan vid en eventuell tvist använda registreringen som ett incitament att få motsvarande part att avsluta detta. Dock kostar registreringen både pengar och tid vilket likaså en granskning av redan befintliga och registrerade mönster gör. Man har själv som rättighetsinnehavare ett krav på att kolla så att det inte redan föreligger likadant mönster, annars riskerar man själv att åka dit för intrång.

För modeprodukter som har en relativt kort livslängd då de är trend och säsongsberoende, fungerade inte det registrerade skyddet lika ypperligt. Då det tog tid att få igenom ett skydd samt kostnaderna för att registrera alla de kollektioner som släpps varje år, så skulle det därav utgöra en stor kostnad och prestation för en designer. Främst då det torde kunna vara svårt att välja ut enstaka mönster och således veta vilka produkter som kommer bli en affärsmässig framgång, vilket gör det nästintill inte lönsamt för en designer att söka detta skydd då kostnader och tid kommer överstiga den livslängd som modeplagget rent reellt har.

Huruvida flera mönster i exv. en kollektion behöver skyddas så finns enligt 11§ ML, en samregistrering som innebär att en ansökan om registrering får omfatta mer än en formgivning. Detta bara om de produkter för vilka formgivningarna söker registrering hör till samma klass enligt Locarnoöverenskommelsen.⁶⁶Således räcker det att ett obegränsat antal mönster som samregistreras faller inom samma huvudklass för att senare uppkomna verk skall kunna registreras billigare.⁶⁷

Följaktligen åtnjuts nationellt skydd enligt Mönsterskyddslagen när kraven är uppfyllda och exv. ett tyg som utgör ett klädesplagg uppnår verkshöjd, vilket innebär enligt 2§ ML att mönstret skall vara nytt och särpräglad. D.v.s. ha utmärkande drag som skiljer det från

⁶⁶ SOU 2001:68 s.34 (Adobe)

⁶⁷ Adamsson, P: Lagarna inom immaterialrätt, s.440

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

tidigare tillverkade tyger. Modeindustrins nyskapade alster är dock sällan nya i den absoluta och objektiva betydelse som krävs enligt den nordiska mönsterrätten.⁶⁸ Det kan således tänkas svårt att erhålla skydd vid ovannämnda situation då tyger inte omfattas av upphovsrätten eftersom de är endast funktionella och oftast är mönsterskyddet begränsat då särprägel är tämligen svårt att uppnå gällande enfärgade tyger. Textilrådet i propositionen 1969:168 uttalade att mönsterskydd inte bör kunna ges för en textilbinding och inte heller för enfärgade, randiga, rutiga och diagonalmönstrade alster. Det framgår även synpunkter på att ett för långt drivet skillnadskrav kan få skadliga verkningar från konkurrenssynpunkt genom att skyddet för ett registrerat mönster blir alltför omfattande.⁶⁹ Vidare anförs RÅ 82 2:9 (Burberry), i fallet menade man att Burberry-mönstret inte utgjorde något alster av nyskapande formgivning vilket enligt propositionen 1968:168 s. 71 framhöll som ovannämnt, att mönsterskydd inte medges för enklare och randade mönster.⁷⁰ Vidare menade bolaget för mönstret att *”föremålet är alster av konstindustri, där kvalificerade designers med lång erfarenhet av mönsterkomposition har lagt ner avsevärd tid och stort arbete på att utveckla mönster som väsentligt skiljer sig från tidigare rutmönster och plädmönster. Det som skiljer de nu sökta mönstren från det som är tidigare känt är totalkompositionen av färger och mönstring, samspelet mellan färgnyanser och variationer på temat rutmönster och den estetiska slagkraft som detta ger och som inte fås vid andra rutmönster”*. Man menade således att det låg kvalificerat arbete bakom vilket PRV inte höll med om och avlog målet med motivering enligt 2§ ML, att mönstret inte uppvisade något nytt ur mönstersynpunkt och som skiljer sig från det som tidigare är känt på tyger av enkla rutmönster. Dock var en i regeringsrådet skiljaktig i meningen och menade att Burberry-mönstret hade blivit godkänt i både Danmark och Norge vilka arbetade med samma lagmaterial som Sverige och således borde samma rättstillämpning vara gällande. Han framhöll dessutom att *”om mönsterskyddet överhuvudtaget skall få någon praktisk betydelse på textilområdet, något som lagstiftaren uttryckligen avsett, går det icke att vid tillämpning av skillnadskriteriet ställa kraven beträffande den samlade kompositionens originalitet i fråga om former och färger och samspelet dem emellan så höga att så gott som inga mönster når upp till miniminivån.”* Trots detta lämnades målet utan bifall.⁷¹

Som tidigare nämnt så var handläggningstiden ett problem för modeskapare då man snabbt vill få tillgång till ett skydd eftersom man är beroende av den korta livslängd som ett modeplagg har. Regeringens förslag i Prop. 2001/02:121 framhöll att fördelen med systemet är att den som får ett mönster prövat och således innehar en registrerad rättighet *”kan i stor utsträckning förlita sig på att registreringen är giltig utan att behöva företa kompletterande undersökningar och innehavare av redan registrerade rättigheter*

⁶⁸ Prop. 1969:168, s135f

⁶⁹ Prop. 1969:169, s.71

⁷⁰ RÅ 82 2:9

⁷¹ RÅ 82 2:9f

behöver inte i samma utsträckning som i ett anmälningssystem bevaka nytillkommande ansökningar för att kunna försvara sina rättigheter.”⁷²

Med den nya EG-förordning om gemenskapsformgivning kom en ny möjlighet 2002 att billigt, enkelt och framförallt snabbt få igenom ett registreringsförfarande hos PRV då ingen materiell förhandsgranskning längre görs.⁷³ Därmed kommer förfarandet inte att omfatta någon officiell granskning av registreringshinder även nationellt då man anser att man inte skall bli beroende av det internationella systemet när man vill registrera något snabbt och billigt som enbart har ett nationellt skyddsbehov.⁷⁴

3.2.2 Registrerat gemenskapsformgivning

Beroende på om ens formgivning skall exv. säljas i andra länder och möjligtvis är i behov av ett vidare skydd även på den internationella marknaden så kan en ansökan till antingen PRV i Sverige eller OHIM i Alicante utföras för erhållande av registrerad formgivning enligt EG-FGF. Således har man genom Haagarrangemanget ensamrätt till sin design i hela EU och för ett ytterligare skydd som gäller internationellt för länder utanför EU så regleras skyddet genom PK och TRIPs.⁷⁵ Man kan därmed välja vilka länder man vill att skydd skall upprätthållas i.

Följaktligen är den registrerade gemenskapsformgivningen enligt EG-FGF generellt uppbyggd på som sätt nationell mönsterrätt.⁷⁶ I många fall kan det vara lämpligt att först ansöka om ett designskydd i Sverige för att senare inom den prioritetstid som finns, expandera skyddsområdet över hela EU. Detta gör det möjligt att få en översyn på om ett skydd skulle vara mer passande inom hela EU innan man gör en ansökan, då en beklädningsartikel tämligen kan utvecklas till något större än ibland befarat och vice versa. Prioritetsrätten som behandlas i 8-8d §§ ML framhåller att en prioritet kan göras i länder som är anslutna till PK. Innebörden med prioritetsrätten är att om en tidigare ansökan om designskydd utförts, så kan en senare ansökan inom sex månader bedömas ha utfärdats samtidigt som första, vilket i ett avseende där någon annan skulle lämna in en liknande design i närliggande tid, göra att prioriteten ger ensamrätt till först sökande.⁷⁷ Dock måste prioriteten hänvisas i ansökan.

⁷² Prop. 2001/02:121, s. 95

⁷³ Levin, M: Kommentar mönsterskyddslagen, Karnov

⁷⁴ Prop. 2001/02:121, s. 95-96

⁷⁵ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 334

⁷⁶ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 339

⁷⁷ <http://www.prv.se/Design/Ansoka-om-designskydd/>

3.2.3 Oregistrerade skyddet

I rådets förordning (EG) Art 16 framhålls bland annat att ett område av kreatörer skapar formgivna produkter med kort kommersiell livslängd. Modebaserade beklädningsartiklar tillhör dessa och ifråga om skydd för ett plagg är främst registreringsformaliteter en belastning, därefter skyddstiden. Dock finns det en annan kategori av kreatörer som värdesätter dessa tillvägagångssätt⁷⁸ vilket således gör att det bör finnas två former av skydd, en oregistrerad formgivning som innebär kortare skydd samt en registrerad med längre tillgång till skydd.⁷⁹ Det oregistrerade skyddet ger en helt ny möjlighet för modeprodukters skyddbarhet och en förändring i branschen kom med skyddet då modestyrdade kollektioner kan ges skydd för den tiden som de oftast är brukbara, d.v.s. inom tre år.

En oregistrerad gemenskapsformgivning innebär att innehavaren av det eventuella skyddet inte registrerar formgivningen men fortfarande åtnjuter ett skydd från den dagen som det gjorts tillgänglig för allmänheten, därmed kommer det dock inte att vara lika omfattande som ett registrerat.⁸⁰ Om formgivningen uppfyller de krav som förordningen ställer så löper ett oregistrerat skydd per automatik från den dagen då det tillgängliggjorts för gemenskapen och tre år framöver.⁸¹ Detta tillmötesgår det behov som en designer torde ha, då man genom att tillgängliggöra en kollektion erhåller ett oregistrerat skydd vilket gör att det finns en möjlighet vid ett senare tillfälle att sammanställa om ett starkare registrerat skydd är lämpat för några av plaggen som visade sig bli ”bestsellers”. Vidare är skyddet utmärkt att testa huruvida ett plagg är mer anpassat för ett registrerat skydd eller för de plagg som är så trendstyrda att de inte ens skulle hålla längre än de åren som ett oregistrerat skydd löper. Skyddet avser dock endast direkta efterbildningar, men inte då motsvarande kreatör skapat efterbildningen självständigt och som ”*rimligen kan anta inte kände till den formgivning som innehavaren gjort tillgänglig för allmänheten*”.⁸²

Sammanfattningsvis så krävs vid oregistrerad gemenskapsformgivning att plagget uppfyller den definitionen i artikel tre vad en formgivning utgörs av, samt måste rekvisiten i artikel fem och sex för nyhet och särprägel vara uppfyllda. Förslagsvis bör man även fastställa när ett plagg skapades då det ur bevishänseende är den enstaka framgång man kan vinna med i en eventuell tvist.

⁷⁸ Rådets förordning (EG) nr 6/2002, Artikel 16

⁷⁹ Rådets förordning (EG) nr 6/2002, Artikel 17

⁸⁰ Rådets förordning (EG) nr 6/2002, Artikel 5, nyhet, 1) a

⁸¹ Rådets förordning (EG) nr 6/2002, Artikel 11, 1)

⁸² Rådets förordning (EG) nr 6/2002, Artikel 19, 2)

3.2.4 Nyhet och särprägel

Av 2§ ML framgår att mönsterrätt endast kan erhållas om mönstret ifråga är nytt och särpräglat. Kravet på nyhet innebär att mönstret till det plagg som man vill skydda inte skall ha gjorts allmänt tillgängligt av något annat identiskt mönster före den dag då registrering söks, gällande prioritet räknas före prioritetdagen. I lagen menar man att mönstren som trots allt i oväsentliga avseenden faktiskt skiljer sig åt, skall anses som identiska. Den särprägel som tillsammans med nyhet ställs för mönsterrätt skall av en kunnig användares intryck för formgivning avgöra om huruvida mönstrens helhet skiljer sig åt vad som tidigare gjorts tillgängligt. Likaså skall hänsyn tas till det variationsutrymme som vid tiden då mönstret skapats varit förekommande, då särprägel inte kan uppnås om det inte ligger en viss distans utseendemässigt mellan det aktuella mönstret och vad som redan är känt.⁸³ Enligt artikel 6 i mönsterdirektivet så är det endast tidigare mönster som fackkretsarna inom unionen rimligen kunde ha varit känt som skall beaktas vid en nyhetsprövning.

Kravet för särprägel i ML innebär inte ett kvalitetskrav eller krav på konstnärlighet så som i upphovsrätten. Direktivet till mönsterätten är uppbyggt på ett mer annorlunda systematiskt sätt än vad den rådande mönsterlagen var. Direktivet gör skillnad på nyhetskravet och skillnadskravet, något som svensk mönsterrätt hade annorlunda då nyhet var tillsatt i skillnadskravet. Det rådande direktivet är objektivt och förutsätter en objektiv jämförelse mellan mönster vars tidigare varit känt i förhållande till det nyskapande, och som således skall vara nytt i objektiv bemärkelse. Detta innebär att om en mönsterskapare känt till ett tidigare mönster vid skapande så utgör det ingen betydelse vid bedömning för skydd.⁸⁴

Skillnadskravet som beskrivs i direktivet artikel 5.1, betonar att det enbart behöver ligga en distans utseendemässigt mellan verken. Tillskillnad från mönsterskyddslagen så ställde mönsterdirektivet inget krav på väsentlig skillnad vilket utgjorde en ändring i lagen till bara ”skillnad”. Detta medförde att så länge en skillnad mellan mönstren fanns så kunde skydd åtnjutas, dock framgår det inte hur stor den utseendemässiga skillnaden mellan mönster skall vara, men med utlåandet i stycke 13 i ingressen till mönsterdirektivet, anförs det att helhetsutseende skall *tydligt* skilja sig åt. således torde skillnadskravet tolkas med inflytande av stycke 13 men slutligen avgör dock rättstillämpningen i varje enskilt fall.⁸⁵

Nyhetsfristen som i 3§ a ML ger mönsterskaparen tolv månader att tillgängliggöra sitt mönster är bra anpassad för beklädningsartiklar och ger på det sättet ett plagg eller kollektion den tid som erfordras för att kunna fastställa om ett behov för vidare skydd föreligger. Ur särprägelperspektivet för en modedesigner förhåller sig lagstiftning till en kunnig användares bedömning enligt 5§ ML. Detta innebär en mer detaljerad granskning

⁸³ Adamsson, P: Lagarna inom immaterialrätt, s. 427

⁸⁴ Prop. 2001/02:121, s. 51f

⁸⁵ Prop. 2001/02:121, s. 52

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

där man bortser från de element som är generiska och typiska för den typen av plagg som skapats.

3.2.5 Kritik mot mönsterskyddet

När 1970 års mönsterskydd trädde ikraft fanns det en kritisk inställning till lagens förutsättningar för estetiskt syftande industridesign. Mönsterlagen var tidigare inte anpassad för alla kreatörer då den främst förhöll sig till skydd för metallindustrin.⁸⁶ Som tidigare nämnt var även det objektiva nyhetskravet onödigt strängt för formgivare i beklädningsbranschen då design oftast framställs genom inspiration från redan befintliga verk på marknaden, vilket således gjorde att skydd inte kan åtnjutas av dessa trenddrivna designers.⁸⁷ Den estetisk syftande designen hos kläder hade det inte lika lätt att uppfylla det objektiva nyhetskravet på samma sätt som nyttoprodukter då man i modebranschen behövde utrymme att kunna visa en kollektion/design för att senare fastställa vad som är skyddsvärt. Mönsterlagens dåvarande nyhetskrav gjorde att nyheten blev förstört vid en visning och skydd kunde följaktligen inte erhållas. Man skulle då behöva anta redan innan vilka plagg som skulle bli ”bestsellers” och samtidigt betala för ett skydd som kanske inte var nödvändigt.

Även skyddsomfånget kritiseras då en mindre förändring kan lätt göras utan att originalet i övrigt påverkas. Skyddet blir mer eller mindre ovärdigt då konkurrenter kan efterbilda ett mönsterskyddat verk som kostat arbete och pengar, genom att göra mindre ändringar i någon detalj och således undgå att bli anklagad för intrång.⁸⁸ Levin beskriver att en strängare bedömning behövdes i mönsterrätten, men så länge det ställdes krav på objektiv och absolut nyhetskrav så hade det inte fungerat. Valet står mellan ”*ett skydd för få, som är mycket värt för dessa eller ett skydd för många, som visserligen är mindre värt för innehavaren men som åtminstone ger ett värn mot mycket närgångna efterbildningar*”, menade hon.

Till sist har registreringsförfarandet varit en ytterligare begränsning för modekläder och måste anses vara kritiskt i mönsterrätten. Då den korta livslängden som modeprodukter och främst kläder har så måste det anses klandervärt att det behov av skydd som finns är redan förbrukat när en registrering överhuvudtaget inte har hunnit bli fullt behandlad. Istället behövs ett snabbt skydd som även kan hjälpa formgivare att hantera efterbildningsproblematiken så att man i praktiken inte behöver använda förnyande och ökad nyproduktion som ett skäl att inte bli marknadsmässigt berövad på sin position.⁸⁹

Sammanfattningsvis kan sägas att mönsterrätten varken var avsedd eller lämplig för modevaror och därav det begränsade utnyttjandet av lagen för textil och

⁸⁶ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s.333

⁸⁷ SOU 1987:1s. 55f

⁸⁸ Levin, M: Formskydd, s. 354f

⁸⁹ Levin, M: Formskydd, s. 355

beklädningsbranschen. Däremot så är användningsområdet för tidens upphovsrätt en aning mer utvidgat vilket gör att personligt präglad formgivning söker skydd i upphovsrätten istället för registrerat mönsterskydd. Därmed inte sagt att det är tillräckligt då olika länders krav för brukskonstskydd tämligen varierar kraftigt och generellt inte heller är harmoniserade. Så för att vara säker på sin rätt för ett verk så bör ett skydd införskaffas för hela EU enligt den registrerade formgivningen EG-FGF.⁹⁰

Det huvudsakliga syftet med införandet av den nya mönsterlagen (1970:485) i Sverige var enligt departementschefen ”att uppmuntra till nyskapande inom den hantverksmässiga och industriella formgivningen” samt att ”stimulera till nyskapande som kommer allmänheten till godo i form av nya, estetiska och funktionellt högvärdiga produkter.”⁹¹

Levin menar att i tillkomsten av mönsterlagen går det att utläsa av propositionen att brukskonst varit en central del i denne, dock menar hon att det är en position som den knappast intog senare därefter.⁹²

⁹⁰ Levin, M: Lärobok i immaterialrätt, s. 336

⁹¹ Prop. 1969:168 s. 50

⁹² Levin, M: Formskydd, s. 433

4 Problematiken inom området

4.1 Efterbildningsproblematiken

Formgivningsbranschen för kläder företer sig tämligen lukrativ ur efterbildningshänseende. Ett lämpligt skydd efterlängtdes av textilindustrin men trots det måste ett sådant skydd förefalla något snävt eftersom hinder för annans självständiga skapande inte får begränsas, då det ur ett konkurrensperspektiv skulle komma att hämma branschen. Detta kan vara förklaringen till den stränga bedömningen i svensk rätt gällande textil och konfektion, då ensamrätter begränsas. Att göra en bedömning utifrån verkets originalitet/egenart och inte nyheten, så kommer en självständig egenprestation gällande prydnadsmonster ha tillräckligt mycket egenart för att inte anses utgöra intrång. Detta får således en effekt som efterbildningsskydd istället den spärreffekt som annars uppstår.⁹³

En generell inställning bland företag som är verksamma i modebranschen menar att ett sätt att skydda sig mot efterbildningar istället för de förhållandevis dyra och långdragna registreringarna, är att förnya sig ständigt i branschen. Dock torde detta vara ett tamt skydd mot tidens överdrivna snabba metoder för imitation.⁹⁴ Ur många hänseenden är detta ett incitament att vilja förbättra för dessa formgivare då det även genererar en skadlig effekt för såväl samhället som för företagen. Ett skyddsbehov för varor med kort livslängd som modekläder, är inte ett skydd som innebär nyhetsprövning med höga kostnader för varje enskilt plagg. Behovet ligger i imitationsbenägenheten i branschen vilket i konfektionsbranschen är så otaliga att man onekligen kan undgå dem vilket också genererar att ett bra, billigt och snabbt skydd behövs.⁹⁵

Imitationen skall dock inte alltid ses som något negativt då mode och kläder tillhör en bransch som lever på inspiration från andras kreationer, vilket gör att en viss grad av efterbildning måste anses som nödvändigt, tillskillnad från många andra estetiskt verksamheter.

Eftersom modebranschen lever på en viss mild form av efterbildning som ovan nämnt är tämligen ”accepterad”, så finns det dock en tendens att de formgivningarna som är något lättare att efterbilda och som antas kunna vara en försäljningssuccé, bli därav i en allt högre grad ”offer” för vilseledande efterbildningar och imitationer på ett skadligt sätt. Då en vara är tilltalande för en konsument därför att den frambringar en särskild attraktion i

⁹³ Levin, M: Formskydd, s. 453

⁹⁴ Levin, M: Formskydd, s. 355f

⁹⁵ Levin, M: Formskydd, s. 356ff

kombination av inarbetning och formgivning, så skadar dåliga efterbildningar varans och företagets image, men kanske främst varans förmåga att hålla kvar sin attraktion och position på marknaden. En sådan efterbildning kan komma att lura köparen om plaggets kommersiella bakgrund genom att istället vilseleda denne till att köpa motsvarigheten till originalet.

Efterbildningen är många gånger ett större problem för de företagen med begränsade resurser. Då man framställt ett mönsterskyddat plagg och sedan blir utsatt för intrång så degenereras uppföljningen av intrånget då långa väntetider på att mål skall tas upp till prövning samt låga ersättningar vid skadestånd gör det tveksamt att om en juridisk process är värt den eventuella kostnaden och besvär som det för med sig.⁹⁶

Som jag tidigare beskrivit angående Burberry-rutorna så kan mönster anses ha flera skyddsvärda element estetiskt men även ur ett kommersiellt perspektiv då rutorna och färgsättningen i mönstret särskiljer och sammankopplas med märket Burberry. Därav är det ett mönster som behöver skydd då det är lockande att efterbilda på grund utav den attraktion som inarbetats hos konsumenter. Målet avslogs men skiljaktighet förekom vid beslutandet. Att upphovsrätten skyddar personlig särprägel gjorde mönsterskyddet lämpligt för dem som inte uppnådde detta krav, och där med är det också sagt att dessa är i behov av ett starkt skydd då det oftast förekommer en kommersiell värdefull särprägel, att ett skydd mot efterbildningar för dessa är nödvändigt. Utan ett sådant skydd kommer man bli utkonkurrerad av kopior som inte haft den grundinvesteringen i framställandet av produkten som skaparen haft.⁹⁷

4.1.1 Ekonomiska aspekter

Ur ett ekonomiskt perspektiv utgör designen av en produkt ett viktigt moment i marknadssammanhang. Genom att designa kollektioner och kläder som kännetecknar dels designern men dels levererar en attraktion som ger den marknadsandelar, så föreligger det en viktig del i processen att man avlönas för den kreativa förmågan för nyskapelse. Då en stor del i att skapa en helt ny kollektion är utvecklingskostnader som man sedan förväntas få in genom att förhoppningsvis lyckats skapat en mer eller mindre säljarsuccéer, blir det således uteblivna intäkter för skaparen av originalet om någon annan plagiera och säljer på ett mer fördelaktigt tillvägagångssätt.⁹⁸ Man riskerar även att bli utkonkurrerad på marknaden då man är tvungen att ta igen utvecklingskostnaderna i priset för produkten, vilket efterbildaren tvärtom inte behöver.

Det är således ett kritiskt läge då man i modebranschen inte kan skydda alla kollektioner som framställs samtidigt till förhandsvisningar, vilket därmed gör det lätt att efterbilda så

⁹⁶ Levin, M: Formskydd, s. 357

⁹⁷ Levin, M: Formskydd, s.354

⁹⁸ Levin, M: Formskydd, s. 55

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

att samma produkt kommer ut ungefär samtidigt. Det är således omöjligt att avgöra det objektiva nyhetsvärdet som gör ett plagg skyddbart.

Sen finns det dock en positiv sida med efterbildning som inte förefaller sig vara rent plagiat, då man menar att det fungerar som en viss form av draghjälp in på marknaden vilket gör toleransen i modebranschen i mångt och mycket större än i andra.⁹⁹ Den korta livslängden som modekläder har kan också ses som en positiv ekonomisk aspekt då en ökad produktion ger ett behov hos konsumenterna att köpa nya trendiga kläder.¹⁰⁰

4.2 Ändringar i mönsterskyddslagen angående intrång

Skyddsomfånget för ett mönster med ensamrätt beskrivs i 5§ ML, ”Mönsterrätten omfattar varje annat mönster som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare än det registrerade mönstret.”

Då det finns ett problem med missgynnande efterbildningar i mönsterbranschen så behövs ett bra system för att avstyra och förhindra detta. Sanktionssystemet har blivit utsatt för hård kritik då det inte ansågs vara tillräckligt effektivt för den sortens intrång som designers för mönster oftast blev. Preventiva åtgärder och snabba förbud vid ett eventuellt intrång behövs lagstadgat, vilket nu har blivit åtgärdat. Man har genom tiden ansträngt sig för att underlätta genom ett funktionsdugligt skydd för beklädningsartiklar både genom att utforma en lämpligare registrering för modevaror men även för strängare sanktioner som i efterbildningssyfte ska hjälpa genuina modevaror.

Ett internationellt avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs avtalet) krävde år 1999 att en ny skyddsåtgärd skulle införas, s.k. intrångsundersökning. Dessa regler behandlas i paragraferna 37 a-37 h §§. Detta innebär för mönsterhavaren att denne kan i ett civilrättsligt förfarande kräva att en undersökning görs för att säkra de bevis som skäligen misstänks ha gjort intrång.

I regeringens proposition om *skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång* föreslås en skärpning för intrång i ensamrätterna. Förslagen har som syfte att ge ett bättre skydd inom hela området för immaterialrätten. När ett intrång görs i en ensamrätt till ett skyddat verk så är det primära intresset för den som är rättighetsinnehavare att snabbt kunna få slut på intrånget, därför framgår det i propositionen att domstolarna skall kunna vid vite förbjuda fortsatt intrång inom hela det immaterialrättsliga området. Skadeståndsbestämmelserna i propositionen är förslagsvis att stärka rättighetsinnehavarens ställning vid intrång bl.a. genom att denne får ersättning för annans utnyttjande av ensamrätten samt för den ytterligare skada som intrånget har

⁹⁹ Cederlund, K: Till minne av Södra Roslags tingsrätt, s. 412

¹⁰⁰ Levin, M: Formskydd, s. 33

¹⁰⁰ Prop. 1993/94:122 s. 2

medfört.¹⁰¹ Den möjlighet till jämkning som fanns tidigare i lagen vid intrång vill man i propositionen ta bort, även storleken på skadeståndet skall således bestämmas av omständigheter som inte bara grundas på ekonomiska skäl. Man vill dessutom ändra de straffregler gällande tiden för straff, 35§ *om intrång i mönsterrätt*, där man tagit in bestämmelser som innebär att även vid utebliven grov oaktsamhet föreligger straffbarhet, men främst det faktum att maxstraff har höjts från sex månader till två års fängelse. I paragrafen har man även tagit in bestämmelser om att den som försöker eller är i en förberedelseprocess för mönsterintrång skall kunna bli sanktionerad för ansvar.¹⁰² Slutligen föreslås vissa förändringar i 35 a §. Paragrafen är helt ny och innehåller bestämmelser om underrättelse av vitesförbud vid mönsterintrång. Även 36§ föreslår man skall ändras så att trots avsaknad på uppsåt eller oaktsamhet vid mönsterintrång skall intrångsgörande betala skälig ersättning för utnyttjande av mönstret, samt 37§ som innehåller bestämmelser om privaträttsliga säkerhetsåtgärderna vid mönsterintrång.

Vidare kommer en reglering om intrångsundersökning i propositionen 1998:99/11 som anses vara en nödvändig kompletterande sanktion i kampen mot plagiering. Då det gjorts gällande att de svenska sanktionsbestämmelserna mot intrång inte gett det skyddet och utgångsläget som önskats, och som även krävts av TRIPs avtalet, så föreslår propositionen en ny skyddsåtgärd i form av intrångsundersökning. Undersökning menar att kunna säkra de bevis hos någon som skäligen misstänks för intrång. Man skall således kunna men de nya paragraferna kunna ta del av handlingar och föremål som är av betydelse för utredningen. De nya paragraferna 37a-37h är i fokus i propositionen.

Det har dessutom införts en förordning (EG) gällande tullmyndighetens ingripande mot varor som misstänks utgöra intrång och hur man skulle vidta åtgärder mot detta och att underlätta för ingripande mot varor mellan gränserna som är förfalskade.¹⁰³

Flera ändringar har gjorts i mönsterskyddslagen och en av dem är på grund av EG-förordning om gemenskapsformgivning, se paragraferna 50-52§§ ML. Där behandlas bland annat hur intrång i gemenskapsformgivning skall hanteras.¹⁰⁴

Det föreslås att intrång i gemenskapsformgivningen skall kunna leda till straffansvar eftersom formgivning av produkter idag utgör ett viktigt konkurrensmedel för många företag. Man satsar arbete, tid och pengar på att få fram exv. en omfattande kollektion av olika formgivna kläder, som utifrån ekonomisk betydelse gör det lockande att plagiera. Ett väl fungerande skyddssystem är därför mycket betydelsefullt då ibland mycket dyra investeringar läggs ner på produkten. Eftersom det förefaller sig vanligt med handel

¹⁰² Prop. 1993/94:122 s 77

¹⁰³ Rådsförordningen (EG) nr 1383/2003

¹⁰⁴ Prop. 2003/04:177

Inspiration eller plagiat för kläder i modebranschen

mellan gränserna så har man inom EU tagit fram enhetliga rättsregler för formgivningsskydd genom direktivet 98/71/EG, mönsterskyddsdirektivet. Med detta vill man närma medlemsstaternas lagar om skydd för formgivning.

Man tillämnar således mönsterlagens bestämmelse vid intrång i gemenskapsformgivningen gällande bl.a. skadestånd och vitesförbud, vilket stadgades i propositionen 2003:04/177. Vidare i försök att hämma och förhindra den omfattande verksamhet av plagiering och förfalskning som pågår har ändringar införts i paragraferna 35 §, 35 a § och 38 §.¹⁰⁵ Utgångspunkten i reformen var att genom en ekonomisk vinning av en brottslig gärning så föreligger det som grund till det driv att utföra en sådan handling. Incitamentet att begå ett sådant brott minskar om man beivrar förövaren denne vinning. Förslagen syftar på att inom EU utvidga de möjligheter att inte kunna få ut någon vinning eller hjälpmedel vid brott. Även i propositionen 2008/09:67 som lämnade förslag till EU direktivet 2004/48/EG, det s.k. civilrättsliga sanktionsdirektivet, föreslås informationsföreläggande.¹⁰⁶ Därmed har sanktionssystemet förtydligats och skärpts vilket är en del av den striden mot förfalskning av bl.a. immaterialrättsligt skyddade modekläder inom EU. Syftet var att uppnå en enhetlig och hög skyddsnivå för immateriella rättigheter på den inre marknaden, direktivet gör således att alla medlemsstater har en liknande lagstiftning för att kunna behandla intrång på samma motsättande och bekämpande sätt.¹⁰⁷

Vidare så har bestämmelserna i dels 35b-37b §§ fått vissa tillägg och dels 35c-35h §§ som har infört helt nya bestämmelser avseende den nya sanktionen *informationsföreläggande*, vilket således är en nyhet i svensk rätt.¹⁰⁸ Ett exempel är i 35 § b där man nu gjort det möjligt att i domstol för vite, också förbjuda den som medverkat till intrång. Man har även reglerat i paragrafen att den som förbereder eller gör försök att begå intrång kan sanktioneras för detta. Stadgandena angående dessa bestämmelser om informationsföreläggande har en allmän relevans, både vad det gäller att skaffa information om intrångsgörare, och vad det gäller tillämpning vid försök eller förberedelse till intrång även i mönsterrättens intrångsproblemik.

4.2.1 Inspiration eller plagiat

Efterbildning är något naturligt och så vanligt förekommande att man nästintill kan säga att det är en fundamental process som även förklarar uppkomsten av mode.¹⁰⁹ Efterbildning behöver inte bara vara negativt då det anses enligt många

¹⁰⁵ Prop. 2004/05:135 s 71

¹⁰⁶ Prop. 2008/09:67

¹⁰⁷ 2008/09:67 Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område - genomförande av direktiv 2004/48/EG

¹⁰⁸ Levin, M: En kommentar till mönsterskyddslagen, Karnov

¹⁰⁹ Levin, M: Formskydd, s.54

ekonomerna vara något som sätter press på företag att i skäligen mån ständigt förnya sig. Det gör marknaden oavbrutet rullande med nya kreaturer även om grundidén i ett nytt verk redan är påkommen av någon annan.

Men var går då egentligen gränsen mellan inspiration och plagiat, för vad är det som säger att vi inte kan inspireras av exakt samma saker runtomkring oss?

För att kunna utröna djupare i det problem med plagiat och efterbildning som råder i modebranschen så ville jag få en infallsvinkel ur en formskapares perspektiv. Jag tog således kontakt med Lars Wallin, en svensk modeskapare som framför allt designar kläder för haute couture. Hans design är unik och glamorös i form av bl.a. klänningar som är en lång process att färdigställa. Jag fick inget utlåtande från Lars själv, men en assistent till honom uttalade att *"då det handlar om ett fåtal plagg om året som är så originella i design och avancerade i sömnad, så tror jag inte någon skulle drömma om att tro att vi kopierar en annan design."* Vidare framhöll hon att Lars design är hans tillgång och att kopiera en annan couturedesigners plagg skulle för honom vara pinsamt, och dessutom förmodligen mer jobb än att ge sin skiss till mönsterkonstruktören. Hennes personliga uppfattning var att vill man kopiera till ren efterbildning så är konfektionsproduktion vägen att gå, dels då enklare sömmar och snabbare process föreligger där. Hon erkände även själv att hon varit på fotograferingar där originalmärkeskläder fotograferats till kampanjer för kedjor, eftersom kopiorna inte hunnit produceras än.

Slutligen berättade hon att ett sekretessavtal har upprättats i företaget där det stipuleras att allt som arbetas med inom företaget, inte får tas vidare. Trots detta hade en gammal skraddare gjort en exakt kopia av ett coutureplagg, och eftersom hon hade jobbat där så kunde hon bemästra att framställa en nästintill identisk kopia.

Man hade då tagit kontakt med en advokat som konstaterat att driva en process för ett plagg inte var någon idé, dels då mönsterskyddet är så "vagt" att det inte helt säkert skulle vinna, och dels då det räcker med en volang mindre någonstans för att det inte skall räknas som en kopia, en detalj som vi ändå inte ser till exempel på en vimmelbild.¹¹⁰

Vidare kan man konstatera att det är vanligt förekommande med nästintill närgångna efterbildningar i modebranschen ur ett otränat konsumentöga. Med hänvisning till Bilaga A så förefaller sig ingen skillnad för mig personligen på bikinina, framställda av Missoni och H&M. Missonis världskända stickning måste minst sagt antas legat till inspiration för H&M vid skapandet. Även Stella McCartneys vår/sommar kollektion bestående av frukter har legat till inspiration för många mindre kedjor, där Zaras version av citronklänningen måste för ett otränat öga förefalla sig tämligen förväxlingsbar. Hade inte lagen varit utformad enligt 5§ 2st ML, att en kunnig användares helhetsintryck är grunden vid bedömning, så torde det vara tveksamt om så liknade plagg hade ansetts olika i eventuell tvist.

¹¹⁰ Lars Wallin, assistent: Mejl, 28/4 2011

5 Sammanfattning och avslutande anmärkningar

5.1 Sammanfattning av uppsatsen

Uppsatsen inleds genom en skildring av den utveckling som beklädningsartiklar har haft ur ett historiskt perspektiv som brukskonst. Vidare kommer en redogörelse på vilken inverkan gällande rätt har haft på formgivare som rättssubjekt, och vilka åtagande samt rättigheter som föreligger.

Då kläder alltid varit vanligt förekommande så kategoriseras det som brukskonst, senare industridesign. Brukskonsten som är reglerat under upphovsrätten blev således början av uppsatsen där en beskrivning inleds av det erkännande som kläder genom tiden fick. Efter ett erkännande skulle en mer anpassad lag komma att hjälpa formgivna kläder som inte nådde upp till den konstnärliga särprägel som upphovsrätten ställde, och därav det andra kapitlet om mönsterskyddet för beklädningsartiklar. Här dryftas huruvida den nya tillämpningen av lagen räcker till, men även hur man idag erhåller skydd genom den. Då man genom de två första kapitlen kan utläsa att ett problem föreligger på området så behandlas i det avslutande kapitlet problematiken på området och således hur tidens rättssystem angriper problemen som råder.

5.2 Slutsats

Jag har genom bearbetning av material så som propositioner, lagar och utlåtanden i praxis samt doktrin inom området fått möjlighet att bilda mig en uppfattning huruvida modebranschens beklädningsindustri och rättssystemets uppfattning på plagiat är besvarad, och således kunna ge svar på min frågeställning som lyder,

Hur kan det florera nästintill identiska kläder på marknaden, vilket ur konsumentavseende går att koppla direkt till en känd designers senaste kollektion?

I början av 1900-talets Sverige så ansågs det inte finnas ett behov av skydd för kläder då formgivarnas kreationer var baserad främst på det utländska modet och ett skydd skulle således bara begränsa. Senare in på 1900-talet så var ett utvecklat skydd för formgivna kläder i allt högre grad erforderligt. Trots det var man inom rättssystemet kritisk då man inte ville hämma den fria marknaden vilket man redan då kunde konstatera att en mild

form av efterbildning och inspiration utgör en viktig del i utveckling av mode. Då det förvisso är ett oklanderligt konstaterande så är det fortfarande en marknad som gör det svårt för den som lägger ner mycket tid på att skapa något och som sedan blir bestulen på slutsatsen av en lång process, att ta igen de ekonomiska kostnaderna samtidigt som man blir utkonkurrerad från en position som uppskattad och framstående designer genom andras imitationer.

Då de flesta framställer kollektioner så blir det svårt att finansiera och uppnå skyddsförutsättningarna för alla kläder då det samtidigt är en förhållandevis lång process för kortlivade produkter. Därför finns det idag ett oregistrerat skydd, framtaget främst för modeindustrins kläder som dock bara skyddar mot rena efterbildningar. Varför H&M idag kan sälja en bikini som för mig är nästintill identisk med Missonis grundar sig således i de förutsättningar att alltför basala formgivningar inte kan vara föremål för ett skydd som i alltför stor utsträckning kommer att begränsa efterkommande, och en viss ändring av färg, material, syteknik och en mindre ändring av detaljer (se NJA 1994 s.74 smultron) gör att bikinins helhetsintryck för ett tränat öga, 5§ 2st ML, blir ett annat. Således blir rättighetsinnehavaren till originalverket utan framgång i en tvist, vilket för många av dem upplevs som ett för ”vagt” skydd. Då det alltid kommer finnas två sidor av ett mynt så torde det kunna vara svårt att få den kategori av formgivare som upplever skyddet som diffust och rättssystemet att enas om ett annat eftersom de grundläggande aspekterna måste tas till hänsyn då ett allt för partiskt skydd skulle konkurrera ut den ena parten på marknaden. Därför är skyddet utformat så att de som sysslar med ren plagieringsverksamhet stryps åt av systemet medans formgivare som använder redan skapad formgivning som grund i ett ”nyskapande” skall kunna utvecklas på marknaden så att mode och kläder kan fortsätta att modifieras och förbättras.

Rättssystemet har uppmärksammat den utvecklade marknaden för plagiering inom beklädningsindustrin och har vidtagit åtgärder så att den som juridiskt konstaterat har blivit kopierad, kan erhålla bättre möjligheter att få fast intrångsgöraren och ålägga denna högre straff än vad som innan var möjligt. Då den globala handeln är en av orsakerna till en växande plagiatmarknad så har enhetliga regler inom EU skapats för att skärpa kraven för intrång i ensamrätter.

Om man krasst kollar på problemet i modebranschen så kan man konstatera att det förefaller sig något svårreglerat, men oavsett kan det som avses vara ett problem te sig till något positivt då många resonerar att genom ringa efterbildningar så kan man nå ut till en större målgrupp och göra sig mer etablerad och omtalad. Då de stora modehusens kollektioner är något för den som delvis är ekonomiskt oberoende, så finns det ingen marknad för dem där tämligen nära efterbildningarna finns. För den som har finansiell tillgång kommer alltid ett original vara mer attraktivt, vilket gör hela situationen och problemet till en ”win win situation”.

Ett fritt skapande där ingen blir kränkt genom identiskt, falska och dåliga exemplar är således rättssystemets och formgivarnas vägledning i branschen.

Källförteckning

Offentligt tryck

Betänkanden

SOU 2001:68	Mönsterskyddsutredningens slutbetänkande
SOU 1965:61	Mönsterskydd
SOU 1956:25	Upphovsmannarätt
SOU 1987:1	Otillbörlig efterbildning

Förarbeten

Prop. 2008/09:67	Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område - genomförande av direktiv 2004/48/EG
Prop. 2004/05:135	Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott m.m.
Prop. 2003/04:177	Ändringar i mönsterskyddslagen på grund av EG-förordningen om gemenskapsformgivning
Prop. 2001/02:121	Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd, m.m.
Prop. 1993/94:122	Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång
Prop. 1969:168	Förslag till mönsterskyddslag
Prop. 1960:17	Förslag till lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.
Prop. 1926:2	ett tillägg till 1919 års lag (nr 382) om rätt till verk av bildande konst
SFS 1926:71	ett tillägg till 1919 års lag (nr 382) om rätt till verk av bildande konst
398L0071	Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG

WIPO föredraget (WCT)

WIPO-fördraget om upphovsrätt

Rådets förordning (EG) nr 6/2002	Rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning
Rådets förordning (EG) nr 1383/2003	Tullmyndigheternas ingripande mot varor som misstänks göra intrång i vissa immateriella rättigheter
2008/09:67 civilrättsliga sanktioner på Immaterialrättens område.	Genomförande av direktiv 2004/48/EG

Rättspraxis

NJA 1994 s. 74 (1994:16 s.76)	Smulton
NJA 1995 s. 164	Stickad tunika
NJA 2009 s. 156	Mini Maglite-ficklampa (Refererat i T 16022-06)
NJA 1995:26 s. 169	”Tunika”
NJA 2007 s. 571	Fjällräven
T 8982/05	Svea Hovrätt. Fjällräven.
Mål nr T16022-06	”Maja” Jackan
SvJT 2004 s.160	Svensk rättspraxis, ”NJA 1994 s. 74”
RÅ 82 2:09	Burberry-rutor
RH 1995:128	KRISS

Litteratur och doktrin

Koktvedgaard, Mogens / Levin, Marianne: Lärobok i immaterialrätt. 9 uppl. Norstedts Juridik AB, Stockholm. 2007.

Olsson, Henry: Upphovsrättslagstiftningen, En kommentar. Norstedts Juridik AB, Stockholm. 3:1 uppl. 2009.

Levin, Marianne: Immaterialrätten. En introduktion. Norstedts Juridik AB, Stockholm. 1:1 uppl. 1999.

Levin, Marianne: Formskydd. LiberFörlag, Stockholm. 1:1 uppl. 1984.

Levin, Marianne: Formskydd för modeprodukter. LiberFörlag, Stockholm. Nr 27. 1984.

Adamsson, Peter m.m.: Lagarna inom immaterialrätten. Norstedts Juridik AB. Stockholm. 2008.

Levin, Marianne: Brukskonstskyddet i teori och praktik. NIR 1983 s. 399.

Levin, Marianne: Kommentar till mönsterskyddslagen 1970:485. Karnov. 2011.

Cederlund, Karin: Verkshöjd från topp till tå – om immaterialrättsligt skydd för mode. Festschrift till Södra Roslags tingsrätt. Stockholm. 2007

Övriga källor

Nationalmusei utställningskatalog nr. 649, utgiven av Nationalmuseum våren 2006 ”© Stig Lindberg”. våren 2006 till våren 2007.

Mejlkorrespondens, Lars Wallins assistent. 28/4 2011.

Artikel: Infotorg Juridik samarbetar med Svensk Forms Opinionsnämnd. Infotorg. 2009-09-07

Elektroniska källor

http://www.brandeye.se/artiklar/bn508_egdesign.pdf

<http://www.svenskform.se/sv/node/32>

<http://www.prv.se/Design/Ansoka-om-designskydd/>

Bilaga A

ZARA

H&M

MISSONI

